מדריך למורה | ארבע יחידות מועדים (תכנית המשנה החדשה תשפ"ח)

סוכה ה,ד · פסחים א,א (עד "אין צריך בדיקה") · פסחים א,ד · מגילה ב,ג

לכל יחידה: מטרות, מהלך שיעור מוצע (כ-45 דקות), קשיים צפויים ומפתח תשובות. דפי התלמידה והמצגות מצורפים בקבצים נפרדים.

מסכת פסחים פרק א משנה א | בדיקת חמץ | החלק הנלמד: מתחילת המשנה עד "אין צריך בדיקה"

מטרות היחידה

התלמידה תכיר את זמן ואופן בדיקת החמץ

התלמידה תבין את הכלל "מקום שאין מכניסים בו חמץ אין צריך בדיקה" וההיגיון שבו

מהלך שיעור מוצע

פתיחה (5 דקות): שאלה מעוררת: מתי מתחילים "לחפש פסח" בבית? למה צריך לחפש בכלל?

נוסח המשנה (10 דקות): קריאה משותפת של המשנה בניקוד, בירור מילים קשות בעזרת הביאור המילולי

ביאור (15 דקות): הסבר הכלל, טעם הבדיקה והלילה לאור הברטנורא

תרגול (12 דקות): שאלות הדף בעבודה עצמית או בזוגות

סיכום (3 דקות): כל תלמידה אומרת כלל אחד שלמדה

קשיים צפויים וטיפים

"אור" במשמעות לילה - להדגיש שמדובר בלשון נאה

להבחין בין מקום שצריך בדיקה למקום שפטור

מפתח תשובות

1. בלילה שלפני י"ד בניסן (אור לארבעה עשר), לאור הנר.

2. כל מקום שאין מכניסים בו חמץ.

3. כי בלילה כל האנשים מצויים בבתיהם, ואור הנר יפה לבדיקה דווקא בלילה (הברטנורא בשם הגמרא).

4. למשל: מחסן כלים שאף פעם לא נכנסים אליו עם אוכל. ההיגיון: הבדיקה נועדה למצוא חמץ, ובמקום שחמץ לא מגיע אליו אין מה לחפש.

5. המשנה בחרה לשון נקייה ומעודדת במקום "לילה" (הברטנורא: לישנא מעלייא). אפשר להוסיף שאופי הבדיקה הוא "האורה" - מחפשים את החמץ כדי להסירו, ומכינים את הבית לקדושת החג. לקבל כל תשובה מנומקת.

מסכת פסחים פרק א משנה ד | זמני ביעור החמץ בערב פסח

מטרות היחידה

התלמידה תכיר את לוח הזמנים של ביעור חמץ לשתי הדעות
התלמידה תבין את עקרון הגזירה והסייג

מהלך שיעור מוצע

פתיחה (5 דקות): ציר זמן על הלוח: מתי ביום י"ד מפסיקים עם החמץ? לקבל הצעות
נוסח המשנה (8 דקות): קריאה ובירור מילים: אוכלין, תולין, שורפין
ביאור (12 דקות): מילוי טבלת ציר זמן: שעה רביעית / חמישית / שישית מול שתי הדעות
תרגול (12 דקות): שאלות הדף
סיכום (3 דקות): כל תלמידה מסמנת על ציר הזמן שלב אחד ומסבירה אותו

קשיים צפויים וטיפים

מניין שעות היום (שעה ראשונה = שעה אחרי הזריחה) - להמחיש עם שעון
ההבדל בין "תולין" ל"שורפין"

מפתח תשובות

1. רבי מאיר - עד סוף השעה החמישית; רבי יהודה - עד סוף השעה הרביעית.

2. בשעה החמישית מניחים את החמץ בצד: אסור לאכול, אבל עדיין מותר ליהנות ממנו (למשל להאכיל לבהמה).

3. שלב התלייה בשעה החמישית - רבי יהודה מחמיר ומוסיף שלב ביניים בין אכילה לשריפה.

4. גזירה שמא ביום מעונן יטעו בחשבון השעות ויאכלו חמץ בזמן האיסור (הברטנורא).

5. חכמים הוסיפו "מרחוק בטיחות" סביב לאיסור התורה: הקדימו את זמן האיסור כדי למנוע מגע בטעות עם העבירה עצמה. לקבל ניסוחים מקבילים מנומקים.

מסכת מגילה פרק ב משנה ג | קריאת המגילה: הנוסע בין עיר לכרך, ומאיפה קוראים

מטרות היחידה

התלמידה תכיר את דין הנוסע בין עיר לכרך

התלמידה תכיר את שלוש הדעות מאיפה קוראים את המגילה

מהלך שיעור מוצע

פתיחה (5 דקות): מקרה מבחן: תלמידה מתל אביב נוסעת לפורים אצל דודה בירושלים - מתי תשמע מגילה?

נוסח המשנה (10 דקות): קריאה ובירור מילים: עיר, כרך, עתיד לחזור

ביאור (12 דקות): שני החלקים: דין הנוסע + שלוש דעות על תחילת הקריאה, עם פתיחת מגילת אסתר בפסוקים

תרגול (12 דקות): שאלות הדף

סיכום (3 דקות): חזרה למקרה הפתיחה ופתרונו

קשיים צפויים וטיפים

להבהיר ש"עיר" ו"כרך" במשנה הם מושגים הלכתיים ולא רק גודל יישוב

להבחין בין שני הנושאים במשנה (יום הקריאה מול נקודת הפתיחה)

מפתח תשובות

1. עיר פרוזה קוראת בי"ד באדר; כרך מוקף חומה מימות יהושע קורא בט"ו באדר.

2. אם הוא עתיד לחזור למקומו (או לצאת מן המקום שבו הוא נמצא) עוד באותו לילה, קודם עמוד השחר - אינו נחשב "בן יומו" של אותו מקום, וקורא כמקומו; אם לאו - קורא עמהן (הברטנורא).

3. יום הקריאה מתחיל בעמוד השחר: מי שעוזב או חוזר לפני עלות השחר כבר אינו נמצא במקום באותו יום, ולכן אינו נחשב "בן יומו" שלו (הברטנורא בשם הגמרא: פרוז בן יומו נקרא פרוז).

4. יקרא כמקומו בט"ו: הואיל ויוצא מן העיר עוד בליל י"ד קודם עמוד השחר, אינו נחשב פרוז ליומו, אף שבלילה הוא עוד בעיר (הברטנורא).

5. רבי מאיר - כל הסיפור חיוני, כולל רקע המלכות ומשתה אחשוורוש; רבי יהודה - מתחילים מהופעת מרדכי; רבי יוסי - מתחילים מהגזירה של המן. לקבל כל נימוק מנומק שמבחין בין נקודות הפתיחה.

מסכת סוכה פרק ה משנה ד | שמחת בית השואבה

מטרות היחידה

התלמידה תתאר את שמחת בית השואבה מתוך המשנה

התלמידה תקשר בין שמחת המצווה לרוח הקודש בעזרת מקורות הירושלמי

מהלך שיעור מוצע

פתיחה (5 דקות): שאלה: איך נראתה השמחה הגדולה ביותר בבית המקדש? מי משתתף בה?

נוסח המשנה (12 דקות): קריאה מדורגת של המשנה הארוכה (חלק ריקודים, חלק לויים, חלק כהנים), בירור מילים

ביאור (10 דקות): מיפוי המסלול על שרטוט פשוט של העזרה: מעלות, שער עליון, שער מזרחי

מקורות (8 דקות): קריאת שני מקורות הירושלמי ושאלות ההבנה

תרגול (8 דקות): שאלות הדף

סיכום (2 דקות): משפט אחד: למה קוראים לזה "בית שואבה"?

קשיים צפויים וטיפים

המשנה ארוכה - לחלק לשלושה חלקים (ריקודים / לויים / כהנים) ולא לקרוא ברצף

המושגים "עזרת ישראל" ו"עזרת נשים" - שרטוט פשוט מסייע

מפתח תשובות

1. החסידים ואנשי המעשה - מרקדים עם אבוקות של אור ואומרים דברי שירות ותשבחות.

2. חמש עשרה מעלות, כנגד חמישה עשר שיר המעלות שבתהלים.

3. שני כהנים עומדים בשער העליון עם חצוצרות. בקריאת הגבר תוקעים ומריעים ותוקעים; כך במעלה העשירית, ובהגיעם לעזרה - תוקעים והולכים עד השער היוצא מזרח.

4. הם פונים לכיוון ההיכל, בניגוד לאבותיהם שפנו קדמה לשמש. הם מודים על העבר ומכוונים לעתיד: "אנו ליה עינינו" (הברטנורא: משתחווים ומודים על מה שעבר, ומייחלות להבא).

5. הירושלמי מלמד שבית השואבה נקרא כך משום שמשם שואבים רוח הקודש, ושאין רוח הקודש שורה אלא על לב שמח. יישום: שמחה אמיתית במצווה פותחת את הלב לאלוקים. לקבל יישומים אישיים מנומקים.

הערה: ההלכה למעשה אינה נלמדת מדף זה; נקודות פסיקה מובאות לפי הברטנורא בלבד.

נספח: מקורות ונוסחים

נוסחי המשניות בדפי התלמידה ובמצגות הם בנוסח המנוקד של ספריה, לפי הקישורים:

https://www.sefaria.org/Mishnah_Sukkah.5.4?lang=he - **סוכה ה,ד**

https://www.sefaria.org/Mishnah_Pesachim.1.1?lang=he - **פסחים א,א**

https://www.sefaria.org/Mishnah_Pesachim.1.4?lang=he - **פסחים א,ד**

https://www.sefaria.org/Mishnah_Megillah.2.3?lang=he - **מגילה ב,ג**

הביאור המילולי והפשוט נשען על פירוש הברטנורא (ספריה):

https://www.sefaria.org/Bartenura_on_Mishnah_Sukkah.5.4?lang=he - **סוכה ה,ד**

https://www.sefaria.org/Bartenura_on_Mishnah_Pesachim.1.1?lang=he - **פסחים א,א**

https://www.sefaria.org/Bartenura_on_Mishnah_Pesachim.1.4?lang=he - **פסחים א,ד**

https://www.sefaria.org/Bartenura_on_Mishnah_Megillah.2.3?lang=he - **מגילה ב,ג**

מקורות הירושלמי בדף סוכה ה,ד מובאים כפי שהופיעו במסמך התכנית שהועבר ("תכנית משנה החדשה תשפ"ח"). המקור: תלמוד ירושלמי סוכה פרק ה הלכות א-ב:

https://www.sefaria.org/Jerusalem_Talmud_Sukkah.5.1?lang=he